

NABÍDKA A POPTÁVKA VE VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ

Zdenka Kloučková, Státní technická knihovna, Praha

Problematika dalšího, mimoškolního nebo dnes spíše celoživotního vzdělávání je aktuální mnoho let, v posledních letech se však mění celková atmosféra v této oblasti a úměrně tomu i požadavky na témata vzdělávání. Klasická Knihovnická minima a Rekvalifikační knihovnické kurzy byly postupně doplňovány o dovednosti v základní počítačové gramotnosti – kdo si ještě vzpomene na textový editor T602 nebo na gofery coby předchůdce webů? Mohutný a rychlý nástup výpočetní techniky a její nutné využití v technologických linkách knihoven všech druhů a typů a následně i ve službách přinesl koncem 20. století požadavky na základní počítačovou gramotnost pro všechny pracovníky knihoven bez rozdílu postavení v organizaci i specializaci.

Tato poptávka byla saturována nabídkou účasti v programu Ministerstva kultury Veřejné informační služby knihoven a zejména podprogramu č. 2 Mimoškolní vzdělávání knihovníků a poté, co byly od roku 2001 vybaveny krajské knihovny počítači pro školení na úrovni ECDL vstoupila do projektu celá řada knihoven, aby vzdělávání zajistily. Vznikla nutná poptávka po vzdělávání v oblasti metodiky dalšího vzdělávání manažerů knihoven a specialistů pro oblast vzdělávání v knihovnách. Pro realizaci tohoto požadavku jsme se všichni, tedy spíše všechny, které jsme se problematikou začaly profesionálně zabývat, spojily v rámci vzniklého Výukového centra pro další vzdělávání knihovníků v ČR při MOLIN /Moravian Library Information Network/ a využily dotačního programu tzv. Sorosovy nadace Open Society Found pro realizaci prvního semináře Personální management v knihovnách – rozvoj lidských zdrojů, Vzdělávání a rozvoj pracovníků, jeho systém a trendy v roce 2001. Další poptávka vznikla záhy a byla realizována cyklem seminářů za podpory dotačního programu Ministerstva kultury Knihovna 21. století (podíl na grantu SKIP, řešitel Školící středisko Státní technické knihovny ve spolupráci s nástupnickou organizací Výukového centra pro další vzdělávání knihovníků v ČR a to ustavenou Sekcí vzdělávání Svazu knihovníků a informačních pracovníků – SKIP). Byly to zásadní semináře Analýza potřeb vzdělávání v instituci se zaměřením na knihovny v roce 2002, Tvorba programu

vzdělávání v instituci – vzdělávací projekty a jejich náležitosti v roce 2003, Monitorování a vyhodnocování vzdělávání v instituci v roce 2004 a poslední Mystery shopping jako metoda zjišťování kvality služeb v roce 2005, který zatím tento cyklus uzavřel.

Poptávka po zajištění školení základní počítačové gramotnosti tak vyvolala nabídku školení pracovníků knihoven ve sféře vzdělávání dospělých na jiné úrovni, než byla doposud. A z kvalitní vzdělávací akce se vynořila poptávka další, týkající se zařazení vzdělávání v rámci knihovny a to nejen v rámci její organizační struktury. Knihovníci tak začali zajišťovat vzdělávání

- pro vedoucí pracovníky knihoven typu Právnické minimum, Legislativa I. – nový zákoník práce, Legislativa II. – zákon o nemocenském pojištění apod.
- pro své spolupracovníky uvnitř knihovny – školení potřebných informačních a knihovnických software, jazykové kurzy, kurzy komunikačních dovedností, asertivity, vyjednávání apod.
- pro knihovníky z jiných knihoven a další odbornou veřejnost – speciální kurzy nadstavby základní počítačové gramotnosti, případně expertní kurzy – jazyk PHP, SQL, tvorba webových stránek, e-learningové kurzy apod.
- pro uživatele služeb svých knihoven a „laickou“ veřejnost a to nejen v rámci Března – Měsíce internetu a Knihovnického týdne, ale pro propagaci svých služeb jako takových – základy internetu, SFX služby – služby s přidanou hodnotou, práce s počítačem pro seniory, pro děti apod.

Můžete namítnout, že školení laické veřejnosti nesouvisí se vzděláváním knihovníků, leč opak je pravdou. I sebelepší odborník-specialista musí proniknout do základů lektorských dovedností, aby byl schopen předat účastníkům kurzů své vědomosti, znalosti a případně je naučit určitým dovednostem nutným pro pochopení tématu, probírané látky. Někdy je to trochu problém, někteří knihovníci – specialisté mají pocit, že na sobě v tomto směru moc pracovat nemusí. Naštěstí řada specialistů je vůči sobě patřičně kritická a nabídka poměrně drahých kurzů lektorských dovedností je rychle vyčerpána neustálou poptávkou po tomto druhu kurzu. Potvrzuje se zde tendence firemního vzdělávání deklarovaná na seminářích Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR (AIVD) a spočívající ve využívání školitelů a lektorů vlastní organizace – viz kurz Interní trenéři na adrese: <http://www.aivd.cz/show.php?page=1> Je to logické, žádný školitel, lektor mimo sféru knihovnictví není schopen zajistit profesionální odbornou úroveň vyučovaných témat z oblasti knihovnictví, základy lektorských dovedností či pedagogická minima by však měla být podmínkou. Při sekci vzdělávání SKIP

tak vzniká databáze lektorů a témat, využitelných pro vzdělávací účely všeho druhu a náročnosti. Registrace v databázi je otevřena všem, kdo mají potřebné odborné a lektorské kvality a mají chuť se podílet na lektorském zajištění vzdělávacích akcí v různých knihovnách. Po kvalitních lektorech z jiné branže – psychologové, pedagogové apod. – je naopak třeba sáhnout v případě připravovaných témat jako je vyjednávání, řešení konfliktů, práce s klienty apod.

Velice důležité je přesné zadání obsahu vzdělávací akce a zde se opět setkáváme s nabídkou a poptávkou. Při zadávání témat v oblasti knihovnictví většinou přesně víme, co má být obsahem, v jakém rozsahu by akce měla proběhnout, případně pro kolik účastníků. Při vyjednávání mimo knihovnictví konkrétně s komerčními vzdělávacími agenturami, jejichž nabídka bývá poměrně pestrá, se poptávka z naší strany stává mnohdy hračkou v rukách „profesionálů“, kdy musíme neúnavně vysvětlovat cíl a účel akce, limitované finanční prostředky apod. Naposledy jsem takový nepříjemný pocit zažila při přípravě semináře „Mystery shopping“, kdy jsem se specialistou na problematiku a iniciátorem a správcem webu na toto téma – tedy odborníkem na slovo vzatým – diskutovala téměř čtyři hodiny o zadání vzdělávací akce a při ní samé jsem jej musela několikrát navádět na cestu zpět k tématu, od něhož neustále odbíhal, aby nemusel říci to podstatné, co jsme chtěli slyšet a co bylo jádrem akce. Ocenila jsem posléze zkušenosti syna z kuchařské branže, který jako student asistoval šéfkuchaři jedné významné hotelové kuchyně v rámci vzdělávacího projektu Kulinářské akademie – viz <http://www.kulinarska-akademie.cz/kk-predkrmy.php>. Lektor–cenami ověřený kuchař – se se svými posluchači v rámci jednoho celého dne a to soboty !!! podělil o teorii, ale zejména praktickou stránku bohatého sortimentu, přípravy i servírování předkrmů a to zcela vyčerpávajícím způsobem. Výborná časová příprava, předem zpracovaná kompletní „kuchařka“ připravovaných pokrmů pro účastníky, přesný harmonogram navazujících postupů i různých druhů jídel a jeho puntičkářské dodržení, klobouk dolů, takové profesionální nasazení se bohužel vždycky nevidí... Pochopitelně, že známe takové lektory i z našeho oboru, jsou však většinou tak vytíženi, že si je pro plánované akce musíme „rezervovat“ třeba i rok dopředu.

Současná nabídka vzdělávacích akcí, seminářů, konferencí a dalších je zajišťována webovou stránkou <http://www.stk.cz/Akce>, možná by budoucí poptávka mohla být zjišťována prostřednictvím této webové stránky, pokud by na ni přibyla kolonka POPTÁVKA. Zatím jsou zde avizovány a evidovány – na základě naprosté dobrovolnosti – NABÍDKY připravovaných vzdělávacích akcí, seminářů, veletrhů apod. Stránky mají i významný koordináční a kooperační aspekt, jsou spravovány Sekcí vzdělávání SKIP a hostují na webu Státní technické knihovny. Avizované vzdělávací akce nalez-

nete dnes již též na webových stránkách téměř všech knihoven. Členové sekce vzdělávání SKIP – viz <http://skip.nkp.cz> jsou mezi sebou v neustálém kontaktu, aby projednali náměty – poptávku po vzdělávacích akcích i případnou nabídku toho, co kde jaká knihovna připravuje a na pravidelných pololetních jednáních se již domlouvají konkrétně dlouhodobější záměry v této oblasti.

Jistým podnětem pro přípravu nových typů vzdělávacích akcí by se mohl stát Vám všem jistě již známý **Evropský průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb**. Ne tak zcela on sám, ale požadavky na zajištění vzdělávání v rámci požadovaných kompetencí by měly vyplynout z průzkumů a hodnocení jednotlivých profesních skupin knihovníků. Bude potřeba se na ně důkladně připravit a na poptávku reagovat rychle kvalitní nabídkou. Jednou z cest je e-learningová forma vzdělávání – viz **Kurzy katalogizace** formou e-learningu (autorem je tým odboru zpracování fondů Národní knihovny ČR). Kurz naleznete na adrese <http://dl.cuni.cz/cuni/>, informace o způsobu přihlášení jsou na: http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_prihlaseni_kurz.htm

Evropský průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb souvisí s projektem **CERTIDoc**, což je evropský projekt, který probíhá v rámci programu Leonardo da Vinci. Je pokračováním předchozího projektu DECIDoc (1997–2001) a pod označením CERTIDoc (Certifikace kompetencí v oblasti informací a dokumentace) na něj navázal v r. 2003. Více informací naleznete na adrese http://skip.nkp.cz/KeStazeni/MezSpo/CZ/CERTIDOC_JarmilaBurgetova_2004.doc nebo též http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull05_120.htm

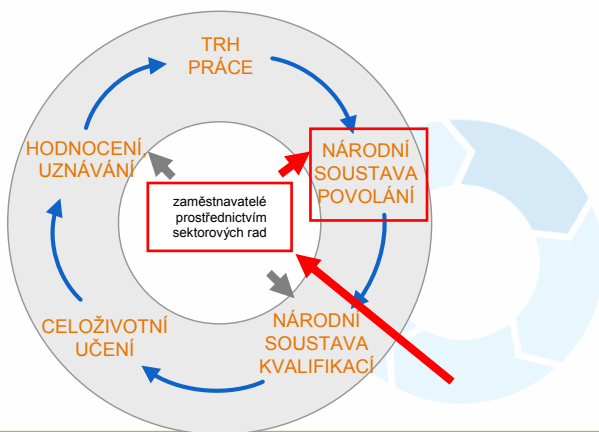
Spaz knihovníků a informačních pracovníků ČR se účastnil prací na obou těchto projektech, v projektu CERTIDoc zastupuje Sekci vzdělávání SKIP Miloslava Faitová. Její příspěvek k tématu hodnocení kompetencí akvizitérů a katalogizátorů na základě Evropského průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb naleznete v tomto sborníku na jiném místě.

Projekt CERTIDoc nabízí i možnost certifikace kompetencí v České republice i v evropských státech, které se projektu účastní, a to v důležitém rámci evropských měřítek. U nás by měly postupem doby vzniknout certifikační komise k tomuto účelu určené. Měli bychom tak usnadněnou cestu k uznávání i mimoškolního – dalšího – celoživotního vzdělávání.

Je to i směr, který legislativně podpořil **Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání (zákon č. 179/2006 Sb., ve znění zákona č. 110/2007 Sb.)**. Jeho základním cílem je především podpořit účast dospělých na dalším vzdělávání, vytvořit prostředí motivující k účasti na dalším

vzdělávání zejména pro osoby s nízkou kvalifikací, či potřebnou kvalifikaci rychle a efektivně změnit, zvýšit či rozšířit. Zákon vstupuje v platnost dne 1. srpna 2007.

Určité požadavky přinese do života vzdělávání knihovníků i Národní soustava kvalifikací viz <http://www.nsk.nuov.cz/> a Národní systém povolání – viz http://www.nuov.cz/index.php?page=s_projektu&idclanku=286 Podle prezentací například na adrese: http://www.kvalita1.nuov.cz/data/278.3.Snímek_3.jsou vidět jasně vazby na celoživotní učení.

Tato veřejná zakázka je realizována v rámci projektu MPSV „Národní soustava povolání“, který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

Podle informací na adrese: <http://www.mpsv.cz/cs/4132> by se měla Národní soustava povolání stát efektivním flexibilním nástrojem státu pro rozvoj lidských zdrojů a profesního vzdělávání, měla by dále posílit roli zaměstnavatelů v této oblasti a stát se tak základnou pro budoucí mobilitu a flexibilitu na trhu práce v kontextu celé Evropské unie.

Dle uvedených webových stránek schema zobrazuje fungování celého systému, kdy na základě požadavků trhu práce vycházejících z podnětů sektorových rad Národní soustava povolání vytvoří a bude průběžně aktualizovat kartotéku /převzato doslovně/ všech pracovních pozic v České republice a požadavky na jejich zaměstnance. Na základě těchto aktuálních informací bude průběžně aktualizována již budovaná Národní soustava

kvalifikací, která popisuje požadavky na odborné schopnosti a dovednosti (vzdělání) potřebné pro výkon jednotlivých povolání a zprostředkovává tyto požadavky vzdělávacím institucím. Národní soustava povolání je budována na základech existujícího Integrovaného systému typových pozic – viz <http://www.istp.cz>

Více informací o Národní soustavě kvalifikací získáte na adrese: http://www.kvalita1.nuov.cz/data/833_RozvojNSK_podzim2006.pdf a stručnou a jasnou charakteristiku včetně odkazů na další texty na adrese: http://www.nuov.cz/index.php?page=vzd_v_cr&s=43

Národní soustava kvalifikací je legislativně zakotvena zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) a bude obsahovat kvalifikace (kvalifikační standardy) seskupené do jednotlivých úrovní, bude společným systémem v rámci pro počáteční i další vzdělávání a pro uznávání výsledků učení, umožní srovnávání kvalifikací uznávaných v České republice s kvalifikacemi uznávanými v jiných evropských státech, bude mostem mezi vzděláváním a sférou výkonu práce, uplatní se jako významný nástroj vývoje a stanovování nových kvalifikací v České republice a povede k vytváření důležitých partnerství.

Podpoří možnost prokázat kvalifikaci, pokud to zaměstnavatel bude vyžadovat, a možnost skládat zkoušky pro úplné kvalifikace bez nutnosti absolvovat několikaletou školní přípravu.

Podle výše uvedeného schématu budou důležité sektorové rady, o jejichž modelu naleznete podrobné informace na adrese: http://www.kvalita1.nuov.cz/data/1647_Modelsektorovychrad_v2.pdf

Sektorové rady jsou již postupně zakládány zástupci cechů, profesních sdružení, významných zaměstnavatelů v daném odvětví a dalšími odbornými experty (dne informace z května t.r. již existují např. Sektorová rada pro energetiku, Sektorová rada nábytkářů, Sektorová rada textilního a oděvního průmyslu). Úkolem sektorové rady bude, mimo jiné, zajistit revizi systému pracovních pozic a potřebných kvalifikací při zahájení činnosti Národní soustavy povolání, aktualizovat ji a vůbec se podílet na její správě. Ve vztahu k odborné i laické veřejnosti mají sektorové rady svým prostřednictvím umožňovat ovlivnění požadavků světa práce na kompetence lidských zdrojů v příslušných profesních oblastech.

Systém Národní soustavy povolání by měl být spuštěn do plného provozu ve druhé polovině roku 2008. Vzniká na základě ověřeného skotského modelu a je budován v souladu s Evropským systémem kvalifikací EQF. Systém Národní soustavy povolání realizuje konsorcium tvořené sdružením TREXIMA, spol. s r.o., Hospodářskou komorou ČR, Institutem Svazu průmyslu ČR a Svazem průmyslu a dopravy ČR jako veřejnou zakázku Minis-

terstva práce a sociálních věcí ČR, financovanou Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Již zmiňovaný Evropský průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb se tak může stát podkladem pro vstup do této soustavy, bude-li to žádoucí. Knihovníci však již mají jeden trumf v kapse a tím je výše zmiňovaná účast v projektu CERTIDoc, který nabízí možnosti certifikace v oboru. Podle posledních informací z června t. r. bude však z naší strany ještě potřeba hodně iniciativy a silného pracovního nasazení včetně ochoty spolupracovat, aby i u nás vznikly případné certifikační komise, rady ...

Není vyloučeno, že bude potřeba sáhnout i na dotace z Evropského sociálního fondu. V oblasti vzdělávání dospělých to není zase tak nereálné. Za jeho podpory vzniká například **Inovační centrum dalšího profesního vzdělávání při Vysoké škole Jana Ámose Komenského** – informace viz http://www.csvs.cz/publikace/NCDiV2006_sbornik/Blecha_Boldis.pdf

Realizačním výstupem by měla být koncem roku 2007 plně funkční databanka metodik, testů, standardů a dalších, rozdělená do 6 kategorií a fungující na principu vzájemného sdílení dat pomocí systému kreditů. Na červnovém seznámení s dosavadními výsledky řešení projektu jsme se bohužel ještě nedozvěděli nic konkrétního o systému kreditů a tím o míře přístupu k informacím. Zájemci se mohou podívat na zkušební verzi na adrese: <http://www.andromedia.cz> a věřím, že pro ně informace již budou přístupnější než mně v červenci t.r.

Novinkou je i projekt **grantového schématu 3.3 Rozvoj kapacit dalšího profesního vzdělávání** Profesní příprava certifikovaných manažerů vzdělávání Projekt č. CZ.04.1.03/3.3.11.3/3142 – viz <http://www.aivd.cz/images/rubriky/certifikace/certifikovanymanazer.doc>

Nabídku certifikace instituce nabízí i **Asociace institucí vzdělávání dospělých**. Informace pro zájemce o oborovou certifikaci systému řízení jakosti instituce vzdělávání dospělých naleznete na adrese: <http://www.aivd.cz/show.php?page=20>, ovšem, jak se říká, každý špás něco stojí, zde například cca 30 tisíc korun za poradenství a certifikační audit a certifikace na 3 roky vždy znovu po 12 tisících korunách...

AIVD zaštiťuje i **certifikaci lektorů**, jejich jména za časové období od r. 2000 do současnosti objevíte na <http://www.aivd.cz/show.php?page=74>, distanční forma Certifikovaného kurzu lektorů vzdělávání dospělých – viz <http://www.aivd.cz/show.php?page=18>

Výše uvedené materiály i praxe ukazují směr, kterým bude potřeba se ubírat. Nemělo by v žádném případě jít čistě jen o profesi, specializaci, certifikaci, akreditaci, mělo by jít zásadně o knihovníka jako člověka, o potřebu jeho permanentního profesního vzdělávání, doplněného zájmem o vzdělávání v zájmových sférách, o jeho postavení ve společnosti, o jeho hodnotu na trhu práce, o jeho motivaci ... etc.